
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

סוגיות בפונטיקה של העברית - 10842

תאריך עדכון אחרון 14-10-2021

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ביה"ס למדעי הלשון

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2022

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' אשר לאופר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: asher.laufer@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: לפי תיאום טלפוני, בימי שני 11:30

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

נתעמק בסוגיות נבחרות בתחום תורת ההגה של העברית לדורותיה. נפתח בתיאור כלי עזר למחקר בתחום הפונטיקה והערכתם. ונדון בסוגיות פונטיות שונות כמו: מצאי התנועות ומשכן לאורך הדורות; האם יש בעברית חצאי תנועות? דו-תנועה, היאטוס ושבירתו

מטרות הקורס:

העמקה והעשרה בשיטות ובדרכי מחקר בתחום של תורת ההגה

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בקורס נעמוד על דרכי מחקר של לשונות מהבחינה הפונטית. התלמיד מצופה להבין, לדעת, לארגן, לפרש וליישם נושאי משנה בתורת ההגה

דרישות נוכחות (%) :

90

שיטת ההוראה בקורס: הוראה פרונטלית

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

הוכנס בצורה מסודרת למודל:

סוגיה א' מבוא - מהי פונטיקה?

• תהליך הדיבור והשיגי המחקר בתחומי

• כלי עזר למחקר בתחום הפונטיקה והערכתם

• במה כדאי להשקיע?

* בקורס בסוגיות בפונטיקה לאחר המבוא (מה חשוב יותר) להקדיש פרקים לפיזיולוגיה של דיבור,

לפונטיקה חיתוכית ולפיזיקה של דיבור

סוגיה ב' - מימושי קמץ בעברית

• מטיעוני בעלי דקדוק

• השתלשלות מסורות הלשון העברית

• משקלו של שיקול דקדוקי כנגד מסורת הגייה

• מבטא ישראלי לא-ליטורגי

סוגיה ג' - חידוש השפה העברית (מי חידש את השפה העברית?)

• הבסיס העיקרי לעברית שלנו הוא העברית המקראית (מצגת: "מי חידש את השפה העברית?")

סוגיה ד' - התנועות בעברית הטברנית ובעברית ימינו ומשכן

• התנועות בעברית ימינו ומשכן

• התנועות בעברית הטברנית: 7 תנועות רגילות ו-7 תנועות חטופות

• מעמדם הפונטי והפונולוגי של התנועות בטברנית.

סוגיה ה' - תנועות, חצאי תנועות, דו-תנועות והיאטוס (hiatus & diphthong)

1. הבחנה פונטית בין עיצורים ובין תנועות
 2. הבחנה בלשנית בין עיצורים ובין תנועות
 3. עיצור הברתי (סילאבי) ותנועה לא-הברתית
 4. צליליות ההגאים ומבנה הברה
 5. דו-תנועה והיאטוס (hiatus & diphthong)
- שפות נוטות להימנע מרצף תנועות
- א. כיווץ דִּיפְתוֹנָג
 - ב. שבירת רצף תנועות (שבירת היאטוס - epenthesis)
6. פתח גנובה - היא דוגמה ליצירת רצף תנועות
 - א. ההבדל בין דו-תנועה להיאטוס
 - ב. האם פתח גנובה התממשה כסותם סדקי?
 7. כיצד מתממשות גלישות בין תנועות בעברית?
 8. דוגמות מוקלטות לשבירת רצף תנועות
- סוגיה ו' - דרכים לזיהוי פונטי של שפה קדומה (לדוגמה העברית הטברנית)
1. מקורות לתורת ההגה של העברית הטברנית: תעתיקים, מסורות ניקוד אחרות, מסורות שבעל-פה, שפות שמיות אחרות
 2. העברית הטברנית - מפעלם של בעלי המסורה
 3. כללי קריאה בעברית הטברנית
 4. גילוי פונמות מתוך קורפוס כתוב
 5. 5 מסורות (או התפקידים) בייסוד הניקוד והטעמים
 6. כללי קריאה בעברית הטברנית
- סוגיה ז' - לתולדות השווא הטברני והשווא הפונטי
- שווא נע ושווא נח (פותח הברה וסוגר הברה)
 - שווא נח שצמוד לעיצור שאחריו עיצור זהה - רבבות, יברכך
 - לתולדות השווא הפונטי
- להטיל על תלמיד לסכם ולהעיר על המקורות האלה:
- סוגיה ח' - המשך בעברית (קוליות, ודיגוש חזק)
- כיצד אפשר למדוד משך בדיוקנות
 - תרגיל במדידת VOT
 - תרגיל במדידת משך עיצור מודגש בדגש חזק.
- סוגיה ט' - מבנה ההברה בעברית הטברנית ובעברית המדוברת
- מהי הברה? (יחידת דיבור הבנויה בד"כ מסגירה, פתיחה ואפשרות לסגירה נוספת)
 - מבנה ההברה בעברית הטברנית - (CC)CV
 - מבנה ההברה בעברית המדוברת - (CCC)V(CCC)
 - כתוצאה ממבנה ההברה חל לפעמים היאטוס
- סוגיה י' - ל"התהוות" המסורת הטברנית
- ביבליוגרפיה
- *דותן אהרן (תשמ"ז) "לתולדות התהוותה של מערכת הטעמים", מחקרים בלשון ב-ג, ספר אבא בנדויד, העורך משה בר-אשר, ירושלים, עמ' 365-355. {מגיש: _____} M45 4513 PJ {S002
- *ברויאר מרדכי (תשמ"ט) "ל'התהוות' מערכת הטעמים", לשוננו נ"ג, עמ' 213-203. {מגיש: _____}
- סוגיה י"א - הטעם בעברית לדורותיה
- סוגיה י"ב - (בג"ד-כפ"ת) בכ"פ בעברית (בעברית הטברנית ובעברית בת-זמננו)

סוגיה י"ג - מימוש העיצורים בעברית הטברנית ובלשון ימינו
סוגיה י"ד - מימוש העיצור המסומן כרי"ש
סוגיה ט"ו - העברית בת-זמננו היא חוליה בשרשרת ארוכה (העברית אינה שפה קריאולית)
סוגיה ט"ז - שיטות ודרכי מחקר (דיון מתוך מחקר על הקוליות בעברית המדוברת)
סוגיה י"ז - השתלשלות מבטאי העברית
- מאפייני הניקודים העבריים (מורג-1972; *הערך ניקוד באנצ' המקראית) מדפי עץ קומה 5
- המבטאים השונים בימינו (מורג-1972, הערך ניקוד באנצ' המקראית; שרביט (תשנ"ב))
- הגייתם של בני אשכנז (ילון-תשכ"ד; וינרייך-תשכ"ד; אלדר-תשל"ט; מורג-1972; קאץ-1993;
*לאופר-תשס"ג)

קורס חינוך בפונטיקה שיכול לשמש בסיס טוב לקורס שלנו הוא הקורס Science Speech - VLC102 של פרופ' Handke Jurgen מאוני' לייזן, ושעודכן ב-2021. גישה לקורס יש דרך האתר [oer://:https://oer-vlc.de/](https://oer-vlc.de/)
VLC102 - Speech Science בקורס לבחור יש ושם oer-vlc.de/

חומר חובה לקריאה:

יוחלט במשך הקורס בכיתה, מתוך הביבליוגרפיה או בבחירת הסטודנטים ובאישור המורה
*לאופר אשר (תשע"ז), "מימושי קמץ בימינו (כיצד יש לבטא מילים כמו גַעְמִי או תַעְבְּדִם?)", מחקרים
בלשון יז-יח - ספר היובל לפרופ' אהרן ממן, עמ' 361-863.
*לאופר אשר (תשס"ז), "העברית החדשה והעברית לדורותיה (העברית אינה שפה קריאולית)", שערי
לשון: מחקרים בלשון העברית בארמית ובלשונות היהודים, מוגשים למשה בר-אשר, עורכים א' ממן, ס'
פסברג וי' ברויאר, מוסד ביאליק, ירושלים, תשס"ז-2007, כרך 3, עמ' 117-135. {זמין במתכונת PDF
באתר שלי}

חומר לקריאה נוספת:

קורס חינוך בפונטיקה שיכול לשמש בסיס טוב לקורס שלנו הוא הקורס Speech - VLC102 האתר דרך יש לקורס גישה. 2021-ב ושעודכן, לייזן 'מאונ Handke Jurgen של Science
VLC102 - Speech Science בקורס לבחור יש ושם <https://oer-vlc.de/>

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 25 %
השתתפות 25 %
הגשת עבודה 50 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %

אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: